

anglická kniha Starbuck-ova „Psychologie of Religion“. Činí to způsobem trochu mechanickým a diletantským.

Jsou to vše začátky, ale začátky slibné. Zájem psychologický v theologii i v praxi pastorační je dnes veliký. Je tu budováno hlavně na psychologickém pozorování venkovského lidu. Není pochyby, že po uklidnění poměrů politicko-hospodářských brzo vyjdou obsáhlá díla z tohoto oboru náboženské psychologie a jest si jen přáti, aby též u nás práce v tomto směru byla co možná nejvíce rozšířena a prohloubena.

Práce kazatelova stane se touto methodou účinnější, předvádějíc látku náboženskou a zvláště osobu Ježíšovu ne tak schematicky, jako se namnoze dalo a děje, pokud náboženství je chráněno vysokou hradbou předsudků před závanem filosofie a vědy vůbec, nýbrž z vnitřní zkušenosti, a kriticky zjištěná práce kazatelova bude životnější. K tomu ovšem je potřebí jak studia theoretického, zvláště theologie a filosofie, tak i praktického. Staršími vzory jsou mu Hus, Komenský a jiní.

Lidstvo naší doby usiluje o novou syntesei kultury, o nové vyšší formy náboženského toužení a představování ve shodě s vědeckým poznáním a filosofickým názorem.

Thdr. L. Jos. Jokl.

Literatura: T. G. Masaryk: „Světová revoluce“ (1925). Fr. Drtina: „Úvod do filosofie“ (1914). R. Falckenberg: „Dějiny novověké filosofie“ (1899). R. Souček: „Kapitoly z praktické psychologie“ (1930). O. Külpe: „Úvod do filosofie“, přel J. B. Kozák (1929). W. James: „Psychology“ (1890). W. James: „The varieties of religious experience“ (1910). J. Starbuck: „Psychology of religion“ (1897). L. Ley-Bruhl, Fr. Harrison: „The philosophy of A. Comte“ (1903). W. Windelband: „A history of philosophy“ (1919). Překlad z němčiny.

B. Dlačka

POZNÁMKY KE KRISI TECHNIKY.

V Cyklu aktuálních diskusí jsme v našem rozhlase dne 13. února t. r. slyšeli rozhovor „Kam jde technika“. Aby na samém projevu byly patrný dnešní vymoženosti techniky, mluvil Ing. B. Ženatý z Prahy, Ing. Vl. List z Brna a Ing. Fr. Fährnich z Moravské Ostravy.

Vlivem psaní v některých novinách dívají se lidé na techniku a racionalisaci povrchně. Všechno zlo způsobené po té stránce technice vyvolal vlastně Rousseau, že přírodní stav člověka pokládal za zdravý a jedině správný. Ale už na počátku kultury lidé pomýšleli na to, jak si práci usnadnit. V tom lze spatřovat už začátky techniky. (Motyka, rýč, nůž a j.)

Technika nejen vzala práci, ale také ji dala. Moderní způsob dopravy dal práci tisícům zaměstnancům. Nadto se dnes dopravují osoby i zboží pohodlně a rychle. Strojová výroba předmětů je přesná, rychlá. Není prý nadvýroby, neboť lidé nemají všech předmětů denní potřeby! — Návrat k přírodě dnes je už nemožný. Takový romantik by do přírody jel vlakem, jedl by tam konservované potraviny a čaj by pil z termovky. — Zlín nevzal obuvníkům práci. Ti čilejší, přizpůsobivější mají práci i vedle Zlína.

Diskutující přiznávají, že je technika bez ethiky. Poukazují-li lidé na jiné stinné stránky techniky a racionalisace, pak toho příčina je v tom, že tyto mají daleko rychlejší tempo než administrativa, právo, zákonodárství, psychologie, sociologie, historie, filosofie. Proto se dnes zdá být (a jest) technika rušivým elementem kultury.

Rozhovor „Kam jde technika“ je cele nesen duchem článku Ing. Vl. Lista v Sociologické revue „Technika krise“ (roč. IV., sv. 1.).

Budíž nám zde dovoleno říci k aktuálnímu problému několik poznámek s hlediska náboženského. Projev inženýrů nemohl pro techniku, její význam a budoucnost vyznít než kladně, ač sám o sobě, už proto, že se vůbec objevil, je obranou techniky proti některým jejím výstřelkům. Tak se diskutující poměrně lehce přenesli přes tvrdou skutečnost. Lidé z výrobního procesu vyřazení následkem racionalisace a normalisace, si vyrobené potřeby opatřit nemohou, neboť nemají zač, když jejich práce byla nahrazena strojem rychleji a přesněji.

Každý větší školák ví, že takových vyřazených je ve všech státech vysoké procento. Všichni živě cítíme, že bez ethiky to nepůjde.

V uvedeném rozhovoru byla postulována ethika. Ale pro koho? Pro tvůrce patentů, nebo pro ty, kdož jich užívají? Kdo z těchto se zastaví, aby slyšel? Je krise práce, krise hospodářská, ale slyšeli jsme, a věříme tomu, že technika se trpeve začíná. Krise je ale stav přechodný. Přejde tedy s rostoucí technikou zdraví, nebo katastrofa? Štěstí, blahobyť, nebo zoufalství a krach? Ing. List v citovaném článku napsal: „Technika však nikdy neslibovala člověku štěstí; to je úlohou proroků, filosofů a umělců.“ Je to velmi upřímné konstatování smutné skutečnosti. Máme zato, že pro hluk a tempo techniky nebude pomalu slyšet ani proroků, ani filosofů, že nebude pro samý chvat času jít za umělci, pokud vůbec proroků, filosofů a umělců bude!

O štěstí, ono relativné štěstí pozemské, jde ale nám všem. Dnes je stav takový: je-li kdo, jenž neběře proroků a filosofů a umělců ani na vědomí, jsou to všichni myslím, kteří s technikou, racionalisací, pásovou výrobou, tempem atd. mají něco společného, nadtož, aby jich poslouchali, nebo dokonce poslechlí!

Lidem duchovním, lidem nábožensky věřícím se chvástající svět v době nescíslných možností a vynálezů diví, že duchovní hodnoty zastávají a hájí. Náboženství je mu přežitkem a předsudkem. Tento sociální prvek je lidem v době techniky a tempa úplně lhostejný. Život ale není jen umocněný rozum, není jen vůle k „netušeným možnostem“, není jen matematikou technických propočtů, ani nestojí jeho štěstí na matematice pojišťovací. Plný život si žádá citu, také citu náboženského. Rozumní a čestní zastánci techniky vědí, že pro život je třeba i mravnosti, interpretace proroků a filosofů . . . I zde se krajností stýkají. Lidé duchovní nebudou proti technice proniknuté etikou ve všech důsledcích za změněné administrativy a zákonodárství. To by mohl být mír mezi vírou a technikou. Technika je společností povinná štěstím, a nelze jí odpovědnost za ně přenášet na jiné. Dnes je to tak, ale z toho právě pochází zlo, hřích. Pravý rozmach techniky by zde měl vést k harmonii a zamezit nezdravé výstřelky, velikášství, marný titanismus a pýchu.

„Řekl také (Bůh Mojžíšovi): nebudeš moci viděti tváří mé; neboť neužij mne člověk, aby živ zůstal.“ — Technika některými svými projevy činí dojem, jakoby stůj co stůj musela překonat nadlidské překážky a proniknout tajemství, „viděti“ Boha. Snaha po velikosti, rekordy, tempu jakoby neměla zastavení. Rozum ovšem může být nástrojem pro hledání Boha. (Důkazy o existenci boží, dogmata). Nábožensky posouzeno, chce technika přesnými nástroji, prostředky a dílem rukou svých, uzříti Boha. Pravdivost uvedeného slova Písma (II. Moj. 33, 20) byla nejednou v dějinách i v našem věku potvrzena. Stavby se zřítily, vzducholodi ohromných rozměrů byly smeteny a zničeny jako hračky, poslední výškový rekord skončil smrtí odvážných mužů vědy; nebylo jen v minulosti babylonské věže pýchy; jsou co do podstaty takové i dnes, jenom následky jsou daleko horší: zoufalství, psychosa, smrt. „Neužij mne člověk, aby živ zůstal.“

Mluví-li se o budoucí válce, poukazuje se na vyspělou techniku, které bude všude užíváno ke zlému, k ničení a zkáze všeho, co kultura po dlouhé věky budovala. Vrcholem pokroku civilisace bude válka chemická, které technika znamenitě může posloužit.

Jděte k prorokům a filosofům . . .!

„A když tudy půjde sláva má, postavím tě v rozsedlině skály, a přikryjí tě rukou svou, dokudž nepřejde.“ (II. Moj. 33, 22.) Hle, jiné slovo proroka, pohrdané a odložené. Bůh chce dobro člověka, proto ho chrání před pohledem na sebe. Chce, aby věděl, a poznával jeho pomoc. Místo člověka je na zemi. Ať si je vysoké, vznešené, ať jeho postavení je technickým pokrokem zjednodušené, ať se vzdálenosti pro styk zkrátily: Sláva, moc Jeho musí být respektována. Především tam, kde se tvoří technika, sociální řád; v hospodářství, v politice, v zákonodárství atd. Stále žijeme ve falešné představě, v absolutismu i v demo-

kracii (1), že hlasy proroků a filosofů jsou pro lidi bezvýznamné, pro beztvárovou masu, pro děti, ženy a starce, Toto myšlení v moderní laické „inteligenci“, pokud o věci vůbec uvažuje, stále se projevuje.

Je zbožnění techniky, racionalisace a tempa důsledkem ztráty náboženské víry? Způsobil chvat a rozruch techniky, že se jeví úpadek náboženství a zbožnosti? Vypjaté sobectví bude se ptát po racionalisaci, po zisku a mravních norem nejen nebude dbáno, ale jejich platnost bude popírána. Z boha racionalisace nadvýroba, ale i podkonsum, i anarchie mas, zoufalství a neštěstí.

Dosud věříme, že jde o krizi. Aby přešly všechny krise ve zdraví, stane se to za tu podmínku, že bude přijata sankce mravnosti a řádu, osobní Bůh. I technika bude lidstvu prospěšná a blahodárná, až tuto sankci její zastánci vyvýší nad dosavadní vyznání výkonu, matematiky, rekordu, rychlosti, tempa. Štěstí ani jen z proroků, filosofů a umělců, ani jen z techniky. Řád a blaho z harmonie rozumu, citu a vůle.

„Ne vlastní síla, ale milost boží; ne sláva lidská, ale smíření s Bohem, nikoliv autonomie, ale theonomie.“ (Hromádka: Zákl. theol. etiky.)

B. Dlatla.

Otto Ratzke

NOVÝ MATERIÁL K NÁBOŽENSKÉ HISTORII INDIE.

1. Kulturní problémy prehistorické Indie.

Historie indické kultury před dobou vedickou je stále ještě otázkou, k jejíž odpovědi máme pouze několik málo opěrných bodů.

Shoda o kulturních stadiích prehistorické Indie se dotýká pouze konstatování hlavních linií: V severní Indii věk kamenný je oddělen od věku železného věkem měděným. V jižní Indii takové oddělení není patrné. Kamenné nástroje jsou následovány ihned nástroji železnými.

Tato všeobecná fakta nám o vlastní kultuře a o jejím charakteru mnoho nepoví. Teprve doba vedická nám umožňuje bezpečnější fixaci těchto kulturních období. Rig-věda věnuje největší pozornost mědi — ayas (aes). Indo-Arijci byli tedy podle dosavadních představ pionýry měděného věku v severní i jižní Indii. Usuzuje se, že obyvatelé jižní Indie byli vyrušeni ze své kamenné kultury příchodem arijských kolonistů, jichž vlna se rozlévala od severu k jihu. Železo nebylo patrně známo v době Rig-vědy, ale v době bezprostředně následující, v periodě Jajur — a Atharva-vědy je už známa „černá měď“ syama ayas.